

Jag hört, jag åter hört hur tro och pligt du vördar;
 Du ropar högt på fred och uppå landsmännans gagn,
 Och fridens ängel sjelf med splitets dolk du mördar,
 Slår landets bommar opp för härjarenas vagn,
 Som störtar våra tjäll och nedkör våra skördar.
 Så gläds! ditt mål är fylt: i harnesk Norden står,
 Ren tvista fjellens barn som oförsonte bröder,
 Vår Nord förtyna skall; se redan djupt den blöder!
 Vid knappast läkta ärr, der öppnas nya sår.
 Välan så skynda dig, att Olofs blodspår följa.
 Gå! dröm dig säll; men vet, din dröm dig svika skall,
 Vet att den hop, som nu ses blunda vid sitt fall,
 Och härma dina brott och sig med nesa hölja,
 Han skall en ryslig dag din stämpling nog förstå,
 Och skall med ängerns tår, din svarta runsten skölja;
 Att efterverlden der ditt illgrepp läsa må,
 Fast tidens mossa ren det sökt för evigt dölja. — —

Flere sådane stycken skulle kunna anföras, men Läsaren torde här af tillräckligen kunna dömma om Hr L:s ofantliga företråde framför många af dem, som vilja uppklätra på vår Parnass och redan i andanom hunnit höjden deraf.

Gamla Moder och Sedvanor.

Under Frans I, kanske också något förut, förändrades modet att bruka långa kläder, till ett aldeles motsatt. Man klädde sig nu i tröjor, som sutto tätt åt kroppen och hade korta skört, samt pantalonger. Denna dräkt ägde väl den förmånen att visa alla kroppens former, hvilket den i sanning gjorde fullkomligare än något slag af sednare tidens benkläder; men man

hade denna tiden icke så stor smak för vackra former att man ansåg drägten tillräckligt anständig, och alfvarsammare karlar brukade derföre ganska vida byxor. De yngre, och kanske äfven bättre vuxna, upptunno då ett medel att bibehålla anständigheten tillika med pantalongerna, och nu skapades ett slags korrt byxor, som alldeles icke räckte till knät, och dessutom gömdes under en korrt kjortel. På axlarna hängde en liten kappa, och hufvudet var betäckt med en broderad mössa, hvilken vid hofvet merendels satt på ena sidan, men i fält satte man hjelmen ofvanpå den. Att denna drägt varit vid samma tid brukad i Sverige finner man af gamla porträtter och äfven af grafstenar. Gustaf den förste föreställes i denna drägt, likasom hans söner. Erik XV synes äfven hafva brukat sin mössa nedtryckt på högra sidan, och haft en liten strutsfjäder, som hängde ned öfver venstra örat. Man började likväl att äfven bortlägga kjorteln, men byxorna, ehuru lika korrt, uppfyllde fullkomligt dess ställe i anseende till vidden. Damerna nyttjade långa öppna rockar, och hade på hufvudet ett slags små mössor eller hufvor, som en del brukade knutna under hakan. På dessa mössor, som sutto tätt till hufvudet, voro framtill små skyggen eller vingar, hvilka likaså litet gäfvos behag åt ansigtet, som det uppstrukna och bortgömda håret. Kring halsen nyttjades ett slags stora styva kragar, dels lika de pipkragar: som ännu brukas af Norrska presterna, dels lika ett slags kragar som för få år sedan voro i bruk. Franska Damier-

na brukade hattar med plymer och slutligen med juveler.

Apropos om hattar. Man bör icke förgäta att dessa hade sin period innan de broderade mössorna kommo i bruk, och bibehöllo sig tillika med dem. De voro icke blott svarta, utan äfven kulörta; men det var en distinction att bära sin hatt uppfäst på fyra sidor, och denna ära var så stor att inga andra fingo åtnjuta den än de förnämsta af Presterskapet och graderade personer. Saken ansågs till och med så vigtig att beslutet härom togs på ett kyrkomöte.

Frans I. gaf anledning till den moden som befallte, att håret skulle klippas och skägget växa. Orsaken dertill var följande. Franska hofvet roade sig under en sträng vinter (1521) att slåss med snö-bollar. Man skulle leka krig, och imitera en belägring. En af de belägrade (*de Lorge*), som inne i huset hade naturligtvis mindre snö-ammunition än de andra hade ute på marken, fattade, i brist af andra försvarsämnen, en lågande eldbrand, hvilken han kastade ut genom fönstret, men råkade så olyckligt att den föll på Konungens hufvud, och skadade honom så att hans lif var i fara. Likväl ville Frans aldrig att de Lorge skulle tilltalas för sin oförsigtighet. Men emedan man varit nödsakad att afklippa hans hår, för att sköta blesuren, införde han, så snart han blef frisk, bruket att hafva håret afskurit; och för att icke ändå få något utseende af en Munk, lät han skägget växa. Denna mod ville Frans.

männerna i början icke antaga, ty det var allmänt brukligt att karlar af alla klasser, så väl högre som lägre, hade långt hår, hvilket ofta betäckte ögonen och hela ansigtet. Hof-moden segrade emedlertid och utbredde sig snart öfver hela Europa, churu det i början var de andeliga förbudt att hafva långt skägg.

Småningom blef skägget afstympadt ända till några tumms längd; och rundadt i form af en solfjäder. Under denna period var skägget likaså mycket ett föremål för eleganternas omsorg som håret nånsin sedermera blitvit. Man parfumerade det; och om det hade en obehaglig färg förstod man att färga det med pomador. Om natten blef det behörigen papilljotteradt och förvaradt i en liten påse, som knöts om hakan, på det ingen oräda skulle uppkomma i dess lockar. De förnäma låto förgylla sina skägg, när de hade sorg.

Denna moden upphörde likasom alla andra. Efter åtskilliga variationer blef ingen ting af skägget öfrigt mer än mustascherna och en liten lock ytterst på hakan, hvilken sednare slutligen också försvann. Men de andeliga, som senast började bruka skägg, bibehöllo det också längre än lekmän. I våra dagar har skägget åter gjort några försök att erhålla sitt gamla anseende. Det har skymtat fram i långa Mustascher, i Pollissoner som täckt mer än halfva kinbenet och älfven förenat sig under hakan, churu dor bortgömde af halsduken; men på hakspetsen har det ännu icke vågat visa sig, och mängen som under kriget trodt sig få ett för-

färligt utseende genom yfviga mustascher, har efter fredens återkomst, uppoffrat dem för att synas mindre farlig.

När skägget bortlades började man att åter tänka på håret, emedan man ansåg för nödigt att hufvudet på något ställe borde vara betäckt. Men det var icke lätt att genast befalla håret växa, och således kallades Perukmakaren till hjälp. Uppfinningen af denna mod tillhörde förmodligen någon Gubbe, som, då han betäckte sin kala hjessa med en lånad hårmasa, kände sig antaga, genom de hvitpuvdrade hårlockarne, den vördighet hans fäder yunit af sina skägg. Men de gamleingo icke hafva perukerna i fred; äfven ynglingarne ville härma dem, och det är ännu icke litet löjligt att i historierade familjtaflor se en ynglings ansigte titta fram ur en ofantlig Peruk. I Sverige skedde ett litet afbrott i Peruk-modens regering, under Carl XII, som på sina fälttåg icke fann för tjenligt att nyttja en besvärlig klädsel; men Perukerna återtogo sitt välde med ny kraft under Konung Fredrik I, och bib höllo sig temligen länge, ehuru under förändrade former. Nu mera visa de sig likval sällan, det vill säga, under skapnad af hufvudprydnader som antagit en annan bildning än man vanligen ger det naturliga håret; de söka nu att dölja sig, och hafva fått samma ändamål, som alla konstverk böra hafva: att synas så litet konstiga som möjligt är; men till denna förödmjukelse lära de endast blifvit tvungna genom pudrets urmodighet.

Den älskande Flickan. (Öfversättning.) *)

Yngling! skall jag allt för dig försaka!

När jag ser dig, o hvad jag blir glad.

När du nalkas — drager mig tillbaka

Någon ting — jag vet likväl ej hvad.

Skild från dig, jag mycket, mycket äger

Att förtro dig, som mitt hjerta rör,

Men bredvid dig ej ett ord jag säger,

Stammar endast, och vet ej hvarför.

Mina blickar först och sist dig följa;

Men om dina möta dem till svar;

Är jag hastig, som en blixst att dölja

Mina ögon — ack, och vet ej hvar,

Ser jag dig med andra Flickor skämta,

Då blir allting för mitt öga avart,

Jag vill ut att andan återhämta!

Jag vill fly, och vet likväl ej hvart,

Ofta ensam, när för dig jag glömmen

Hela världen, faller jag i gråt.

Ofta, när jag mig ett Eden drömmen,

Gläder jag mig, och vet ej hvaråt.

Tänker mig den högsta jordens lycka,

Som en Flicka har för sitt begär;

Tänker: En gång skall jag honom trycka

Till mitt hjerta: — Ack, och vet ej när,

*) Den bifogade Musiken är af Himmel.

Tänker mig två Själar för hvarandra
Skapade utaf en mild Natur.

Dig jag ville välja framför andra
Till min Maka — ack, och vet ej hur.

Så skall *Hur* och *När* och *Hvad* mig qvälja,
Och mig följa både bort och hem,
Till dess Ödet unnar mig att välja
Den jag älskar — o, då vet jag hvem.

Nya Franska Moder, och Spektakler
i December 1814.

Svart Sammet har ännu företrädet framför alla andra tyg. Många svarta hattar och Toquer prydas med hvita plymer, och under de svarta sammets-hattarne bruka många Damer en hvit Cornette af tyll och garnerad med tyll. Några hafva på ena sidan af de svarta sammets Toquerna en guld-tofs och två gyllene Ollon. Rosenfärgade blommor ser man nästan icke mera utom på Cornetter af svart sammet; men ingenting är vanligare än en garnering af rosenrödt tyg på en hatt af svart sammet. Grått och rosenrödt brukas också mycket tillsammans.

Man ser mindre ofta Douilletter af siden än Redingotter af Merinos. Den mest eftersökta färgen på detta slags tyg är orange-gul, derefter kommer carmelit-brun, sedan ponceau-

röd. De trattformiga kragarne räckte icke länge. Douilletter och Redingotter göras med tre péleriner. Öfverockar af svart sammet garneras, likasom i höstas, med svarta breda silkes spetsar.

Pelsverk hafva förlorat något af sin kredit, man insveper sig hellre i kappor med tredubbla kragar, af isabell färgadt eller perlgrått Kasimir. Några Damer bruka sina kragar taggiga, men det räknas till den bättre tonen att hafva dem släta. Så kallade *Souliers-bottes* (stöfvelskor) brukas om morgonen under stål-grå Engelska pantalonger, och flere unga Anglomaner hopfästa Pantalongerna nertill med en kedja af silfver eller annan metall.

På *Theatre de L'Ambigu - Comique* har gifvits *Lé Prince et le Soldat*, melodram i tre Akter af Herr *Montperlier*. De handlande personerna äro Normän, ehuru man förgäfvets i Norrska historien söker en Konung *Ulrich*, som velat taga lifvet af sin brorsson *Sigismund*, och sedan, fördrifven af sin bror *Valdimir*, rymmer icke längre än till — Afrika, o. s. v. Oaktadt de historiska inseqvenserna har pjesen haft framgång.

På *Theatre de la Gaité* spelas en ny melodram: *Charles le temeraire* med stort tillopp. Jemte denna gafs, den 2 December, en liten Pjece en Vaudeville, kallad *Les Maitresses Filles* eller *Les Pères à l'Ecole*. Planen är en parodi af den gamla, äfven på Svenska teatern kän-

da, *List emot List* eller *Uppenbart Krig*. Tre fäder, som hafva hvar sin dotter, slå vad med deras älskare att de ej kunna smyga sig in i huset före aftonen, och förlora — det förstår sig. Författaren är Herr Alexander.

På *Theatre de Vaudeville* har *Le Portrait de Henry IV*, oaktadt sitt namn, blifvit uthvislad; samma Öde har träffat *La Petite intrigue épistolaire*, ehuru genom kabal och oskyldigt, emedan kabalerna var rigtad emot en af de bästa Aktriserna, Madame Henry.

På *Theatre de L'Opera - Comique*: — *Le Règne de Douze Heures*, Opera i 2 Akter. Författaren är okänd, men musiken är af Herr *Bruny*, förut känd såsom lycklig kompositör. Författaren gaf tillkänna att han lånat sitt ämne ur en saga af Madame de Genlis, hvaraf en Journalist fått anledning att citera hvad Voltaire låter *Le Pauvre Diable* säga angående sin association med Abbé Trublet:

Trois mois entiers ensembles nous passâmes,
Lûmes beaucoup, et rien n'imaginâmes.

Hvilket också i alla länder torde finna tillämpningar. — För öfrigt är det anmärkningsvärdt att denna obetydliga pjes, för tittelns skuld (tolf timmars regering) icke fick uppföras under Napoleons styrelse.

På *Theatre de L'Odéon* — *Re Teodore*. Denna Pjes är för öfrigt icke ny. Kejsar Josef II uppgaf sjelf, åt den qvicka och glada Abbé *Casti*, såsom ämne för en Opera Buffa, den olycklige Baron Neuhoff, som på eget bevåg lät

förklara sig för Konung på Korsika, under namn af Konung Theodor. Casti tillade åtskilligt, som han tog ur Voltaire's *Candide*, och Paësiello komponerade härtill en musik, hvilken icke endast är bekant såsom hans mästestycke, utan såsom ett af den lyriska Scenens Mästestycken. *Une Journée à Versailles* eller *Le Discret malgré lui*, Pjes i 3 Akter, tillhör äfven denna Teater.

På *Théâtre des Varietés* har *Rustaut* eller *Roxolane de Chatou* vunnit föga bifall

På *Théâtre Français* har på Sex månader ingen ting nytt förekommit.

Musikaliska Nyheter.

Den framgång som *Vestalen*, *Fernand Cortez*, *Milton* och flere af Spontinis Operor haft på Berlinska Teatern, hafva gjort att Konungen af Preussen tillbudit honom att blifva förste Kapelmästare efter den berömde Righini.

Den Koncert som i sisledne December uppfördes i Paris för Herr Lafont gaf en inkomst af 12000 francs.

Föreståndarne för Italienska Operan på *Théâtre de L'Odeon* hafva i *Gazette de France* vederlagt det ryktet, att Madame Catalani skulle inrätta en ny Italiensk Opera i Paris. De underrätta tillika allmänheten: att de sökt engagera denna namnkunniga Sångerska och tilljudit henne hälften af inkomsterna vid alla de Konserter och representationer hvori hon lät höra sig,

eller 40,000 francs och en benefice om året, emot det att hon visade sig 52 gånger.

En af de Romancer, som i Paris för det närvarande gör mesta lyckan, är, *L'Anneau Magique* (Trollringen). Orden dertill äro af Rid-daren Dupuy des Islets, och Musiken af Herr Garat. Samme författare har också nyligen ut-gifvit en Romance kallad *La Vertu Couronnée* (den krönta Dygden) eller *L'Heureux Retour* (Den lyckliga återkomsten), hvartill Musiken är af Herr Dubreu.

Annoncer, Skyltar och Titlar.

Graden af ett folks Industri röjer sig äf-ven i dess annonser, det ser man i England och Frankrike; men vanligtvis framsmyger til-rika något af Nationens karakteristik. Engels-mannen är kalkulator, derföre trällar man så ofta i London annonser, hvori köparen underrättas om fördelen att köpa den eller den varan fram-för en annan. Vid manufactur-varor, som ex-porteras, göres afseende på nationens lynne dit varorna äro bestämde, så att om de, t. ex. skic-kas till Spanien, försummar fabrikanten icke gerna att, i sin adress, tillkännagifva att han arbetar för den högre adeln. I Tyskland här-mar man temligt efter både Fransmän och En-gelsmän, men deremot excellerar man der i kon-sten att skriva bok-titlar. Vi Svenskar hålla oss ännu på afstånd, och trösta oss dermed att vi kalla de andras fintlighet, för charlataneri. Emedlertid är vår kallsinnighet för detta sätt att charlatanisera, visst icke ett bevis derpå att

vi sakna fuskare af alla slag, likasom, präktiga annonser utrikes icke alltid bevisa dåliga varor.

Charlataneriet med Tittlar (Bok-tittlar det förstås) är det enda som hos oss med framgång blifvit idkadt; ty de små försök man gjort med skyltar äro så obetydliga att de knappt förtjena nämnas. Hos oss hänger man ut en gammal spånhatt att annoncera fruntimmers köeff-tyrer; i Paris låter man de snällaste Artister måla en Allegorisk taffla och kallar sin bod *La Toilette de Psyche* eller något dylikt. Hos oss införes i Dagligt Allihanda att på N. N. gatan hos N. N. finnes till salu etc.; i Paris under rättas hvar och en, som behagar emottaga en adress: att *Mr afstår sina varor till det billigaste pris*, eller, som Klädeshandlaren Jourdain den äldre gjorde, att han *skänker kläde åt sina vänner för penningar*.

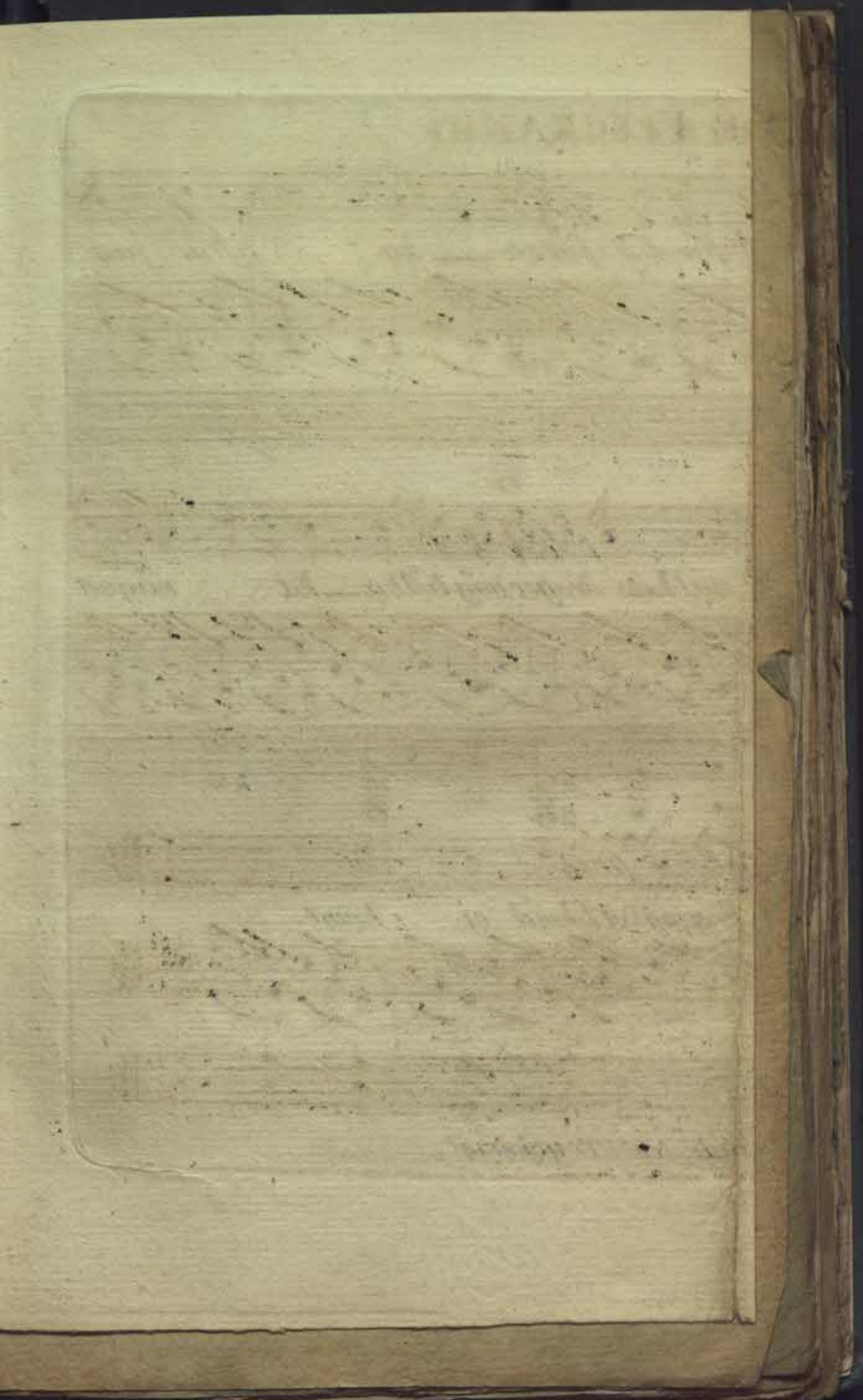
Bland öfverskrifter på skyltar tordé likväl få kunna jemföras med den: som en skomakare i Paris uppfann.

Icke längesedan var Paris, som hvar och en känner, det ställe der Regenter tillsattes och der de också ofta, mer eller mindre gerna, infunno sig. En skomakare, som under denna tiden haft arbete för några af dessa höga gäster, ansåg det nyttigt för sin reputation att allmänheten underrättades om den stora ära man bevisat honom och lät derföre skriva öfver sin port: *Crépin chausse les têtes couronnées*.

STOCKHOLM,

ELMÉN'S och GRANBERG'S Tryckeri, 1815.

En Engelsk Upplaga af

Paradise Lost

by

JOHN MILTON,

är under tryckning, och första delen redan utgifven. Denna del säljes för 28 skill. Banko, då köparne tillika ansläga 20 skill. i prenumeration på den andra, som inom Mars månads slut utkommer. Priset höjdes efter 2 skill. 8 r. Banko för hvar tryckt ark, på vanligt papper. Ett litet antal exemplar på större och finare papper finnes äfven att tillgå; deras pris är 25 procent högre eller 7 skill. 4 r. för hvar tryckt ark.

Det närvarande höga priset på Engelska böcker har redan länge gjort att de icke så mycket som förr blifva införskrifne; man har därför för utsigt att efter hand utgifva flere af de bästa Engelska författares arbeten, på vers och prosa; men hvar författares arbeten för sig sjelfva, och utan förbindelse för den som prenumererar på det ena att äfven köpa de andra. De proaiska Skrifterna skola tryckas med något större styl; man har valt den finare till Skalderna, för att mindre ofta uddgas bryta raderna.

I Mag. Wiborgs och Ueters & Comp. Boklädor säljes:

Frithiof, Hildur och Halfdans
Söner; trenne Nordiska Sagor utur Samsöe Skrifter,
utgifna af Rabeck, häft. 24 skill.

JOURNAL

för

KONSTER, MODER och SEDER.

N: 4.

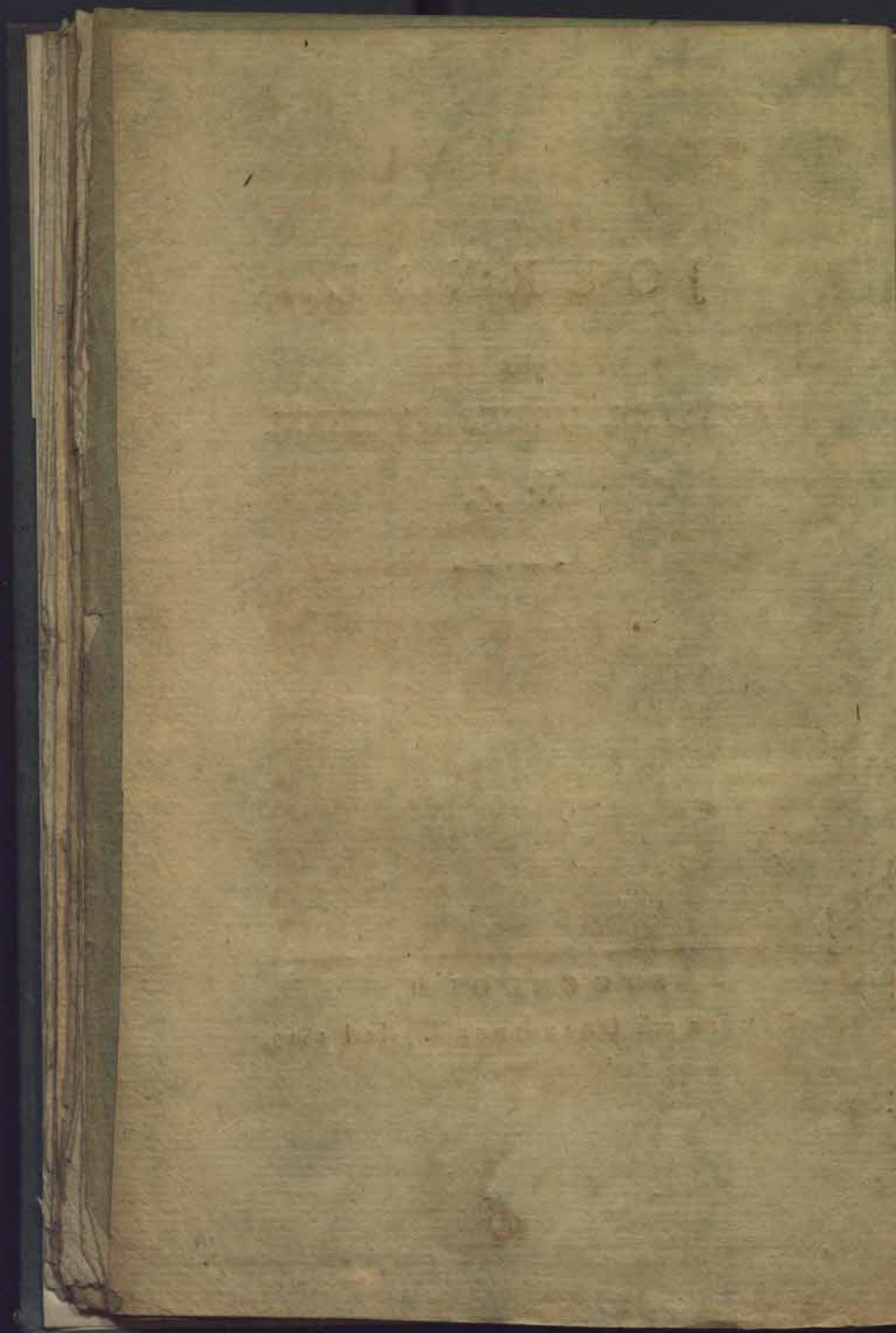

STOCKHOLM,

ELMÉNS och GRANBERGS Tryckeri 1815,
vid Köpmangatan.

Sälla Sällskapet.

JOURNAL

för

Konster, Moder och Seder.

Den 8 Februari 1815.

Edeler fühlten sich all und menschlicher,

Voss.

Den Gröna Kjorteln.

Af Mad:me De Genlis; (sann händelse.)

Valcour, en ung Fransman, med likaså godt hjerta som odladt förstånd, gjorde en resa, om hösten 1809. Han uppehöll sig några dagar i Breslau. Han hade rekommendations-bref till en rik handlande der i staden, vid namn Molten. Denne var en karl af 42 år, som med godt naturligt vett förenade en stor originalitet i karakteren. Hans ovilja för allt konstladt hade stort inflytande på hans sätt att vara, som ofta, i första ögonblicket, syntes stötande; hans utseende var kallt, hans ton torr; ofta butter. Han hade gjort den anmärkningen att man i allmänhet bör misstro dem, som äro tillgjorda, och gerna visa sig känslofulla; och emedan han ville undvika all falskhet, råkade han i ett motsatt fel; ty hans upprigtighet liknade stundom ohöflighet.

Ulla Sällskapet.

Det bref Valcour lemnade honom var från en af de personer han mest högaktade; han öppnade det genast och läste det med uppmärksamhet. Det innehöll mycket beröm för Valcour, och den underrättelsen, att han reste i afsigt att skingra sin sorg öfver en brors förlust.

Valcours utseende och blekhet intresserade Molten. Har min vän underrättat er om innehållet af detta bref? frågade han. "Nej," svarade Valcour, som fann frågan nog besynnerlig; skulle det innehålla något som bör förundra er? — Alldeles intet; det var blott nyfikenhet. Ämnar ni uppehålla er något i Breslau? — Åtta dagar. — Man berättar mig att ni reser för er hälsa? — Ja. — Hvad har ni för sjukdom? — Hufvudverk. Detta sista svar gaf Valcour med en ton af otålighet, hvilken oändeligen behagade Molten, som dessutom tyckte om att Valcour ingen ting sagt om sin brors förlust. Min Herre, återtog, han vänskapsfullt, jag ber att ni vill anse mitt hus såsom ert eget, och göra mig den äran att spisa middag hos mig, om ni icke är redan engagerad. Valcour emottog bjudningen och Molten förde honom in i sin sal. De funno der Fru Molten, ett fruntimmer af 20 års ålder, med ett friskt och intagande utseende, och ett mildt och blygsamt väsende. Hon var omgifven af tre barn, vackra som Änglar. Denna tafla behagade Valcour, som i tysthet betraktade den, och Molten blef ännu mera nöjd med honom för det att han icke, i anledning deraf, sade någon plattbet. Man satte sig till bordet; samtalet blef lifligt emellan

Molten och Valcour, som ömsesidigt voro ganska nöjde med hvarandra. Fru Molten talade icke, emedan hon icke kunde franska, och dessutom var ganska blyg: man kunde likväl se att hon älskade sin man ganska ömt, ehuru hennes vördnad för honom syntes gränsa intill frucktan, innan man visste att den var likaså mycket ett uttryck af tillgifvenhet, som af erkänsla.

— Två dagar derefter förde Molten sin gäst till sin landtgård; Valcour såg der ett fruntimmers porträtt, som frapperade honom; och på hans fråga härom svarade Molten att det var en syster, som han haft den olyckan att förlora. Valcour suckade och vände bort hufvudet. Har ni någon bror? återtog Molten. På denna fråga svarade Valcour endast med ett brutit *Nej*, gick till fönstret, som han öppnade, och började tala om något annat. Molten, som blifvit alldeles intagen af Valcour, nalkades honom sägande: I morgon är min födelsedag, min hustru anställer alltid då en liten högtid här ute; jag tar icke emot mer än mina förtroligaste vänner, det vill säga tre personer, som komma hit i afton. Var så god och blif hos oss till i öfvermorgon. Valcour samtyckte. Det lilla sällskapet kom; man pratade, gjorde ett parti Whist, superade och lade sig klockan 11. Andra morgonen klockan 9 samlades man i Sallongen, för att frukostera. Fru Molten kom med barnen, som räckte blomsterqvastar åt sin far, och denne sednare emottog sin hustru med ett uttryck af känsla och ömhet, som Valcour ännu icke sett i hans ansigte; men hvad som fästade Valcours hela

uppmärksamhet var Fru Moltens besynnerliga klädsel. Hennes vackra ljusa hår var med mycken smak flätadt omkring hufvudet och fästadt med ett hvitt band; hon hade en tröja af violett sammet, omkring halsen en guldkedja och ett kostbart perlband; och med all denna granlåt hade hon en gammal ful grön kjortel, af något slags groft ylletyg, med ett halft dussin stora lappar af alla färgor. Åsynen af denna sällsamma kostym gjorde Valcour så mycket mer bestört, som ingen af de andra tycktes finna någonting ovanligt deri. Han hade alla de förra dagarne sett Fru Molten ganska väl klädd, hvad kunde då förmå henne att på en sådan dag spöka ut sig på detta sättet? Emedlertid ville han icke fråga, och hela dagen passerades utan att han fick någon vidare upplysning; han anmärkte endast att Molten var mycket mindre kall än vanligt, och att han hela dagen hade ögonen beständigt fästade på sin hustru. Efter aftonmåltiden satte man sig omkring spisen, emedan det var kallt, och Molten vände talet till Valcour. Jag beundrar er grannlagenhet, sade han; emedlertid får ni bekänna att den *gröna kjorteln* väckt er nyfikenhet. -- Jag tillstår det, svarade Valcour, och försäkrar att jag skulle med största nöje höra anledningen dertill. -- Ack, återtog Molten, om ni visste med hvilket nöje jag betraktar den! Ida synes mig alltid älskansvärd; men i denna kjortel kvad hon är intagande och skön! . . . Vid dessa ord fylldes hans ögon af tårar och Valcour blef lifligt röd. Moltens

vänner bådo honom berätta sin historia för Valcour. Må göra, svarade han. Denna berättelse skall icke göra Ida brydd, emedan hon icke förstår fransyska. Valcour flyttade härfpå sin stol intill Moltens. Ida tog sin sypung och satte sig ett sticka. Ett ögonblicks tystnad uppkom; slutligen började Molten sin berättelse med dessa ord:

För fem år sedan nödgades jag af mina göromål att företaga en resa till Berlin, vid början af sommaren. Jag hade varit der några dagar, när jag en Söndagsmorgon kl. 7 gick in på ett kaffehus. Under det jag väntade på det chokolad jag begärt, satte jag mig i ett hörn af salen, der jag ännu var ensam, och tände min pipa. Om en fjerdedels timma kom en vacker sextonårig flicka; hon hade ett utseende af blyghet som intresserade mig; hon slog ner ögonen, och utan att se på mig satte hon chokoladbrickan på bordet. Ni har förmodligen icke varit här länge? frågade jag — Nej, min Herre, jag har bara varit här fem dagar. — Är detta er första tjänst? — Nej, jag tjente, innan jag kom hit, i två månader, hos en mycket god fru . . . Här hade flickan svårt att återhålla sina tårar. Nå, återtog jag, hvarföre flyttade ni ifrån den goda frun? — Emedan hon dog ganska hastigt. Då hon sade detta vände hon sig om och gick ifrån mig; under det hon torkade sina ögon. I detsamma klappade en fattig hustru på glasdörren, som vette åt gatan. Flickan blef henne varse och sprang till dörren, som hon halföppnade: och då hon fick se

att hustrun, som liggde, var i grässesse, och syntes ganska trött, gaf hon henne något penningar, och förde henne in i rummet för att hvila sig, men bjöd henne en stol längst bort ifrån det ställe der jag satt. Hon gick derpå efter ett litet bröd, och började ett samtal med henne. Hustrun sade att hon snart skulle falla i barnsäng, och att hon ingenting hade att lägga det barnet uti, som hon skulle föda. Hon önskade sig isynnerhet en kjortel, emedan den hon hade var ganska trasig. Åh, sade flickan, Fru har, jag vet icke huru många, jag skall be henne om en; vänta här. Härpå sprang hon hastigt ut och var borta vid pass en fjerdedels timma; slutligen kom hon tillbaka, men till hälften afklädd, ty hon hade tagit af sig sin söndagsklädning, det vill säga en ny kambrickskjortel, som hon höll på armen hopviken; hon hade endast behållit lifvet och underkjorteln, som var utsliten och helt lappig, och hvilken är just den samma *gröna kjorteln* som förväntat er. Ingenting förskönar ett vackert ansigte, så mycket som en välgörande själ. Denna flicka, som jag endast funnit hyggelig i sin söndagsklädning, syntes mig en ängel i sin gamla *gröna kjortel*. Hon gick fram till hustrun i det hon sade: se här är en kjortel. — Men det är er egen: ni hade den nyss på er? — Hvad gör det? — Fru har då inte velat ge mig någon? — Ack! nej. Tag denne. — Det skulle göra mig ondt att ta den ifrån er! — Jag ger er den af godt hjerta! — Gud skall belöna er. — Hvar bor ni? — Hustrun nämde hvar hon bodde och

flickan bad henne gå innan frun skulle komma. Jag förlorade intet ord af allt detta, ehuru de talte sakta och jag låtsade röka utan att bekymra mig derom. Hustrun gick, och Frun inkom i detsamma. Hon var en tjock Matrona, omkring tretti år, grannt klädd, med guldkedja och perlor. Hennes utseende och manerer voro lika fräcka. Då flickan fick se henne ville hon springa ut genom den andra dörren; men frun ropade henne tillbaka, och sedan hon befallt henne något fästade hon ögonen på den *gröna kjorteln*. Hvad vill det säga? frågade hon med en arg röst; klär man sig så om Söndagarne? och just då folk kommer! Är du tokig? . . . Vill du svara? . . . Flickan började i förskräckelsen att stamma ett svar, men då fruns arghet mer och mer tilltog kunde hon slutligen icke säga ett ord. Nu förlorade frun tålmodet, gaf henne en örfil, och befallte henne gå ut och kläda om sig. Den stackars flickan började gråta och bekände slutligen att hon gifvit bort den enda kjortel hon ägde, men frun blef ännu mer förbittrad häraf, och befallte att hon genast skulle lägga tillhoppa sina saker och förfoga sig ur huset. Flickan lemnade rummet utan att svara; en annan piga kom in; jag steg opp och gick; men jag satte mig på en bänk i en närbelägen allé. Om en stund blef jag varse samma flicka med ett litet knyte under armen, och då hon kommit i alléen, som hon skulle passera, steg jag opp och mötte henne. Hon gjorde en liten rörelse af bestörtning då hon fick se mig, jag gick närmare och frågade hvart

hon skulle gå. Till en af mina vänner, svarade hon, för att be henne skaffa mig en annan tjänst. Jag åtager mig det, sade jag, kom och följ mig, — Men Herren känner mig inte. — Jag känner er fullkomligt — Men jag vill inte tjena utan hos ett fruntimmer — Det får ni sedan tala om, följ mig bara. Hon gjorde så, churu med någon oro. Då vi kommo till mitt kvartér frågade hon om det var der fruntimmer bodde? — Nej, här bor jag. — Men Herren vet . . . — Jag vill endast rekommendera er till min värdinna. Jag förde henne också in till värdinnan, som jag anmodade att förse henne med härberge och rum, tilläggande att jag betalte omkostnaden. Derpå gick jag ut och kom icke hem förr än sent. Andra morgonen lät jag säga till att jag ville tala med flickan; hon kom. Hon hade frågat värdinnan och blifvit tillfredsställd i anseende till min karakter och mina afsigter. Jag lät henne sätta sig, och vi hade ett långt samtal. Hon underrättade mig att hon hette *Ida*; att hon var ganska späd då hon förlorade sina föräldrar, att hon blifvit uppfödd på ett barnhus; att hon derifrån kommit i tjänst hos en gammal fru som dött, att hon derefter vistats några månader hos en beskedlig sömmerska, som hon var bekant med, men för att icke vara sin vän besvärlig hade hon tagit tjänst på kaffeuset. Nå väl, *Ida*, sade jag, vill ni vara hos mig? — Ack, Herre! svarade hon, om ni vore ett fruntimmer, eller åtminstone gammal! . . . — Jag är 57 år, jag skulle kunna vara er far, och jag skall vara i

en fars ställe. -- Men, jag vill alldeles inte tjena utan hos ett fruntimmer . . . Vi få tala vidare derom; tag emedlertid detta att köpa er kläder; men framför allt gör er icke af med den *gröna kjorteln*; ni måste lofva mig att alltid behålla den -- Herren skämtar -- alldeles intet. Jag fordrar att ni föryarar den på det sorgfälligaste. I det samma lemnade jag henne en liten pung, som innehöll 10 Fredrics d'or, och satte mig vid mitt skrifbord. Om några minuter återkom Ida, hållande i handen de penningar hon fått; hon nalkades rädd och lade dem på bordet. Herre, sade hon, det är inte möjligt att ni velat ge mig en sådan summa; här är den. -- Hvarföre *inte möjligt*? -- Ty det är för mycket . . . jag har ingenting gjort derföre. -- Ida, tag tillbaka pengarne och stör mig inte; jag har angelägna bref att skriva. -- Men Herre, det är för mycket; det är inte naturligt! . . . -- Ni har inga pengar; jag har, och ger er: är det inte *naturligt*? . . . -- Men . . . -- Hvad? . . . Ni rodnar, och ni bör rodna, ty jag tror att ni har någon *elak tanke*. -- Nej, Herre, det försäkrar jag. -- Hör mig; jag deltar i er belägenhet, emedan jag ser att ni är en ganska beskedlig flicka; och ni bör å er sida göra mig rätt, och icke utan anledning misstänka mig att vara en förförare och således en skurk. -- Ack Herre, ni ger mig kanske dessa pengar för det jag skall taga tjänst hos er, och . . . -- Nej, jag ämnade inte städja er; ni är alldeles fri, och kan lemna detta hus om ni vill i dag. -- Ack, Herre, ni är så god att jag alldeles anför-

tror mig till er, och jag vill gerna bli kvar så länge ni är i Berlin; tillåt mig att passa upp er, städa edra rum, och arbeta för er om ni har något arbete att ge mig. — Det är bra, Ida, jag skall kalla er när jag vill er något. — Tillåter Herren mig att gå ut på halfannan timma? — Gerna, men hvart går ni? — Jag ville köpa åtskilliga småsaker. — Gå. — Ida, ganska rörd, tog pengarne och gick hastigt. Ett ögonblick derefter lät jag en dräng i huset följa henne, på långt håll, utan att hon märkte det, och göra mig reda hvar hon hade varit. Ida kom tillbaka och drängen strax derpå. Af hans berättelse märkte jag att hon först hade varit hos den fattiga hustrun, och derefter i tre eller fyra bodar. Klockan var 10; jag gick till samma hustru, och huru rörd blef jag icke då jag fick veta att den ädelmodiga Ida gifvit henne fyra Fredrics d'or. Som jag fullkomligt ville känna denna intressanta varelse gick jag till barnhuset, der jag fick bekräftelse på allt hvad hon sagt mig, och ännu mer, man berömde på det högsta hennes karakter och uppförande. Jag gick åter hem att spisa, Ida kom att bära in maten, och jag återsåg henne med nytt nöje. Som hon sagt mig namnet på sin vän, sömmerskan, skickade jag min värdinna att få nogare underrettelser om Ida, och värdinnan berättade, då hon kom tillbaka, att då sömmerskan en tid varit utan arbete och blifvit sjuk, hade Ida skött henne, vakat öfver henne, och till och med sållt sina kläder för att skaffa den sjuka hvad hon behöfde; detta hade sömmerskan först upp-

täckt för två dagar sedan, och hon hade anmodat min värdinna att lemna den goda Ida en del af dessa penningar tillbaka.

Fem eller sex dagar derefter sade jag till Ida, att som mina affärer voro uträttade ännu de jag genast resa tillbaka till Breslau. Strax började Ida att gråta, och jag frågade henne om orsaken. — Jag skulle vara mycket otacksam, sade hon, om jag utan sorg kunde se er resa! . . . — Ida, jag förtjenar ert förtroende; öppna för mig ert hjerta, jag vill söka att förbättra ert öde. Säg mig om det är någon som ni har böjelse för, så vill jag, innan jag reser, ge er en hemgift och befordra ert giftermål. — Nej Herre, jag har ännu inte tänkt på giftermål, och aldrig gifvit akt på någon karl; jag känner icke ens någon. — Men påminn er väl. . . — Jag försäkrar att jag säger sanning. — Har inte någon friat till er? — Nej. — jag skall skaffa er en man. — Ack nej, Herre, gör inte det. . . — Nå väl, vill ni bli hos mig, och följa mig till Breslau? — Ja, det vill jag, ty jag vördar er som min far. — Och jag älskar er mycket emedan ni är dygdlig, och gör godt på det sätt man bör göra det, utan högmod och utan skryt. Jag vill taga del i edra goda gerningar; således ålägger jag er att underrätta den fattiga hustrun, att hon kan räknepå en pension af 12 Fredrics d'or om året: jag skall ge henne skriftligt derpå innan jag reser från Berlin. Ack, Herre, ropade Ida och knäppte tillhoppa sina händer med det mest rörande uttryck. . . . tillåt mig att genast gå och berättat henne denna gla-

ga tidning. Härpå skyndade hon ur rummet utan att vänta på svar.

Två dagar efteråt födde den fattiga hustrun en flicka, hvartill jag och Ida voro faddrar. Jag lät göra några barnkläder, som Ida hade det nöjet att bära till modren, tillika med något penningar och det pensions bref jag lofvat. Då Ida kom tillbaka blef hon högeligen bestört att i sin kammare finna en stor korg, hvori låg ett förråd af linne, tillika med dyrbara fruntimmers klädningar, och en liten öppen låda med juveler och andra prydnader, samt hundrade Fredrics d'or. Ida sprang ner till värdinnan för att fråga hvarföre man satt alla dessa granna sakerna i hennes kammare. Värdinnan svarade att hon viste det icke, men att det skett på min befallning. När jag strax derpå lät kalla Ida, gjorde hon mig samma fråga som värdinnan.

Allt detta, svarade jag, tillhör er; — Mig, Herre? — Ja. — Siden-klädningar, juveler, en myckenhet af Guld! — Ännu en gång, alltsammans tillhör er. — Och hvad skall jag göra dermed! . . . En fattig tjenstflicka, som jag, skulle kläda sig på det sättet! hvad skulle man tänka!

Herren vill sätta mig på prof? — Alldeles inte: jag hatar alla sådane prof: de förutsätta misstroende: — Hvad menar Herren då? — Hvad menar ni sjelf? . . . Ni vågar inte svara? Ida, ni har ännu *en elak tanka* . . . — Nej, intet nu, Herre; jag högaktar er förmycket . . . men jag tror att det inte är ert allvar. — Nj bedrar er, och jag försäkrar er derom. — Det är omöjligt att jag kan göra det . . . — Intet

afslag, Ida, jag skulle anse det som en förolämpande misstanka. Jag förtjenar er aktning och ert förtroende . . . — Ack Herre! Gud vet huru mycket jag vördar er . . . och af hela mitt hjerta . . . — Wisa det då. — Hvad skall jag göra? — emottaga hvad jag ger er, emedan mina afsigter äro upprigtiga och rena. — Jag skulle kläda mig i granna siden-klädningar, och guldkedjor och örhängen? — Det är just hvad jag önskar; och jag till och med vill att ni genast går på er kammare och tar på er den bästa klädningen der finns, tillika med de andra grannlåterna, sedan kommer ni hit klockan nio, och vi supera tillsammans. — Men, min Gud! . . . — Inte ett ord mer; gå, Ida. På denna uttryckliga befallning, som utsades med en allvarsam ton, lemnade Ida mig genast. Klockan var sju på aftonen. Jag hade bjudit två af mina vänner att komma klockan åtta, och jag underrättade dem om mina afsigter. En stund derefter kom värdinnan tillika med sömmerskan, Idas vän, hvilka jag likaledes bjudit, men utan att säga någonting vidare. När alla voro samlade skickade jag efter Ida. Det var roligt att se henne i sin granna dräkt, flat och med ned-sänkt hufvud, med löjet på läpparna, tårar i ögonen och brinnande kinder; hon visste hvarken hvar hon skulle göra af armar eller händer, men isynnerhet brydde henne släpet på klädningen. Hennes förvirring ökades när hon fick se sällskapet: hon gömde sitt ansigte och sade: *det är på Herrens befallning.* Jag gick emot henne och

tog henne vid handen; Mina fruntimmer, sade jag, i det jag vände mig till värdinnan och sömmerskan, jag får presentera er *min fästnö*, och bjuder er på vårt bröllop, som skall firas i dag om åtta dagar. Vid dessa ord gjorde de båda fruntimmerna ett utrop af glädje; Ida bleknade, rodnade och utbrast: O Gud! Herre! . . . hon var nära att falla; jag höll henne uppe . . . Ida, återtog jag, samtycker ni? Ack Herre, svarade hon, och kramade starkt mina båda händer i sina . . . Hon hejdade sig: hennes tårar runno ynnigt och föllo på mina händer; hon betraktade mig med ett uttryck som genomträngde mig! . . . efter ett ögonblicks tystnad kastade hon sig hastigt på knä, i det hon sade: Nej, Herre, nej, det skall icke ske; man skulle tala illa om er; nej, jag skall icke så missbruka ert ädelmod . . . Hon talte med den yttersta häftighet, ty hennes rörelse öfvervann hennes blyghet. Jag förde henne till en soffa och satte mig vid hennes sida; Ida, sade jag, om jag vore en Prins och hade samma sätt att känna, skulle jag ändå välja er till hustru; men som jag, himmelen vare lof, endast är borgare i Breslau, tycker jag att jag gör ingenting besynnerligt då jag gifter mig med en handverkarens dotter i Berlin. Jag tadtalar ej dem som endast gifta sig för att öka sina omkostnader, för att hafva ett bättre möbleradt hus, trädgårdar eller dylikt; jag ogillar ännu mindre den, som, förförd af talanger och skönhet, endast söker en vacker dansös eller en stor sångerska i den maka med hvilken han

skall tillbringa sitt lif: för min del har jag sökt efter oskulden, upprigtigheten, godheten; Himmelen har låtit mig känna Ida, och jag skall därför tacka honom så länge jag lefver. I stället för svar kastade Ida sig i mina armar, lutande och döljande sitt tårfulla ansigte mot min axel . . . Fruntimmerna kommo att omfamna henne; mina vänner lyckönskade henne med rörelse: det öfriga af aftonen förflöt ljuft för mig, våra fyra gäster togo en upprigtig del i vår sällhet, och Ida, som utan förbehåll öfverlemnade sig åt sin glädje, upprepade ofta, i det hon tryckte min hand: ack hvad jag är lycklig!

Det blef afgjort att vårt bröllopp skulle ske utan många ceremonier, i min sal, och att vi icke skulle ha flera gäster än presten och de fyra personer jag bjudit.

Aftonen före bröllops-dagen frågade Ida mig huru hon skulle vara klädd som brud. Ida, svarade jag, vi få inga andra vittnen än några väner, som känna alla omständigheter af din historia; således bör hvad jag har att föreslå icke förefalla dig besynnerligt. Vill du vara klädd på det sätt som gör dig skönast i mina ögon? — Ack ja, det är hvad jag endast skulle önska. — Nå väl, tag på dig den gamla gröna kjörteln. . . — Den, som är full af lappar. — Min söta Ida, det är med denna kjortel du har vunnit mitt hjerta; jag har bett dig alltid förvara den; han är mig så kär att jag anser honom för en helgedom, och jag önskar att du bär honom på vår bröllops-dag, och sedan hvart år på min födelse-dag. Jag skall inte säga att du aldrig behöfver rodna för en klädning som påminner dig om en hedeblig fattigdom; jag är snarare rädd att du inte kan bära den utan högmot, ty han påminner dig också om den vackraste och dygdigaste gerning. Du är icke den första flicka hvars öde har blifvit förändradt genom kärleken; men det har gifvits få hvilka, som du, endast hafva sin dygd att tacka för sin lycka. War då alltid ödmjuk, god och känslöfull; var alltid samma välgörande Ida, bibehåll sam-

ma tänkesätt och seder; för min del skall jag aldrig söka dölja din härkomst och ditt stånd, jag skall med nöje underrätta mina släktingar och vänner derom, och göra mig en heder af mitt val; min tillgifvenhet för Ida skall bevisa min kärlek för dygden. Svara mig nu om du samtycker att i morgon vara klädd i den gröna kjorteln? Ja, af allt mitt hjerta, utropade Ida med liflighet, jag älskar den också emedan jag har den att tacka för så mycket; och vore jag inte rädd att han alldeles utnöttes skulle jag nu vilja bära honom alla dagar.

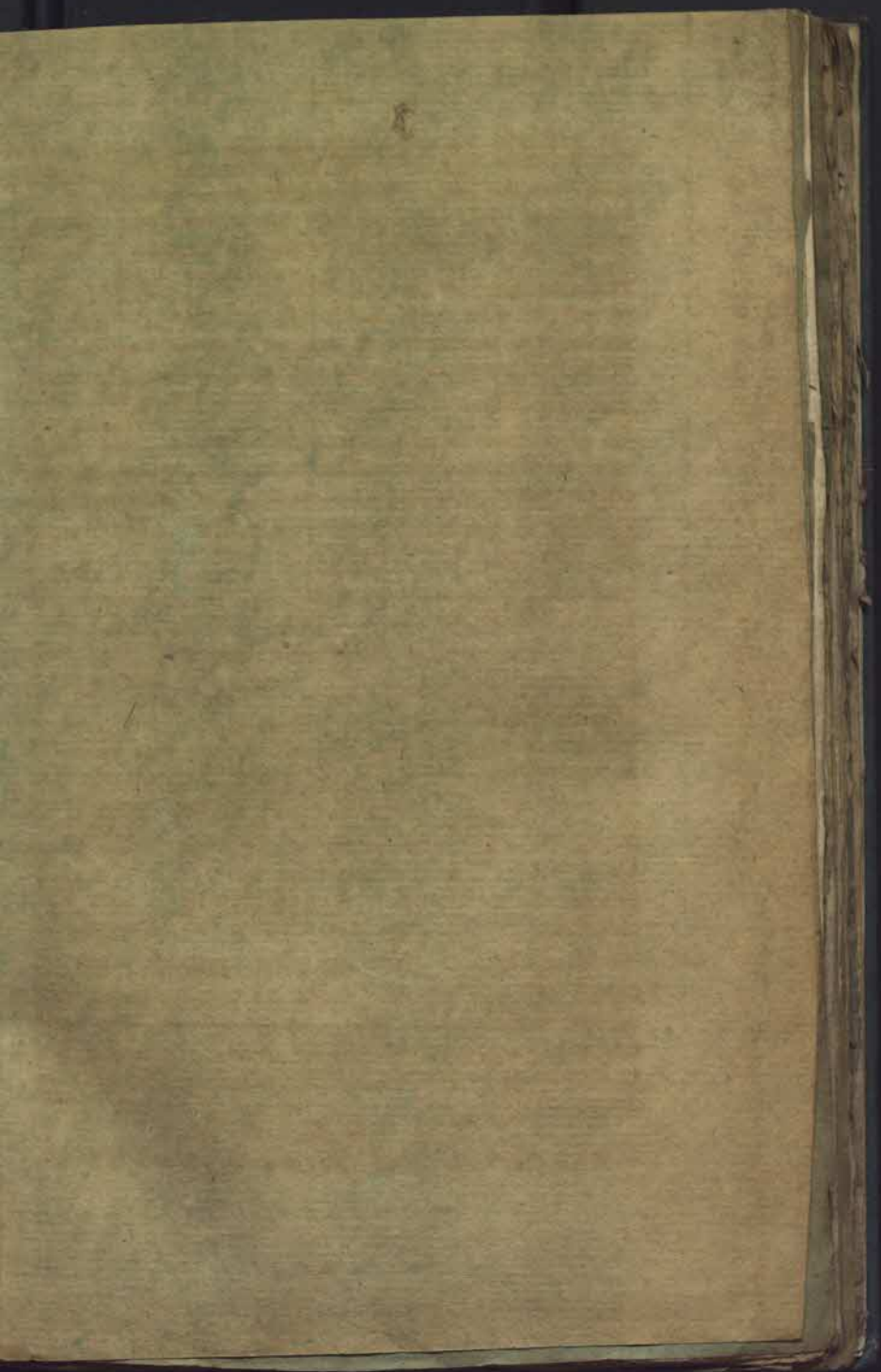
Verkligen klädde Ida sig också, som brud, i den gröna kjorteln, till Vårdinnans och Sömmerskans stora missnöje; men så snart vigseln var förbi bad jag henne uppfylla sina vänners önskan; den gröna kjorteln blef således inlagd och Ida tog i stället en af sina vackraste klädningar. Jag dröjde ännu några dagar i Berlin, sedan reste jag till Breslau, med min Hustru. Under de två första åren efter vårt giftermål sysselsatte jag mig att med omsorg fullborda Idas bildning: en god början var lagd dertill på barnhuset i Berlin. Ni har haft tillfälle att lära känna Idas principer och tänkesätt; hon hade dessutom en vacker stil, räknade bra, och älskade arbete. Jag fortfor att bilda hennes förstånd genom läsning af goda böcker, och valda bekantskaper, och jag fann att man med lätthet kan odla ett begrepp som ännu icke är förderfvadt, isynnerhet då det är förenadt med en ren och känslofull själ. Ida är nu för mig icke allenast en god, uppmärksam och älskad maka, och en förträfflig hushållerska, utan tillika en nyttig vän, som jag med fördel kan rådfråga i allthvad jag företager mig. Ändtligen har jag gift mig för att vara lycklig i mitt hus, och denna önskan, som är så naturlig och likväl så sällan göres, är fullkomligt uppfylt.

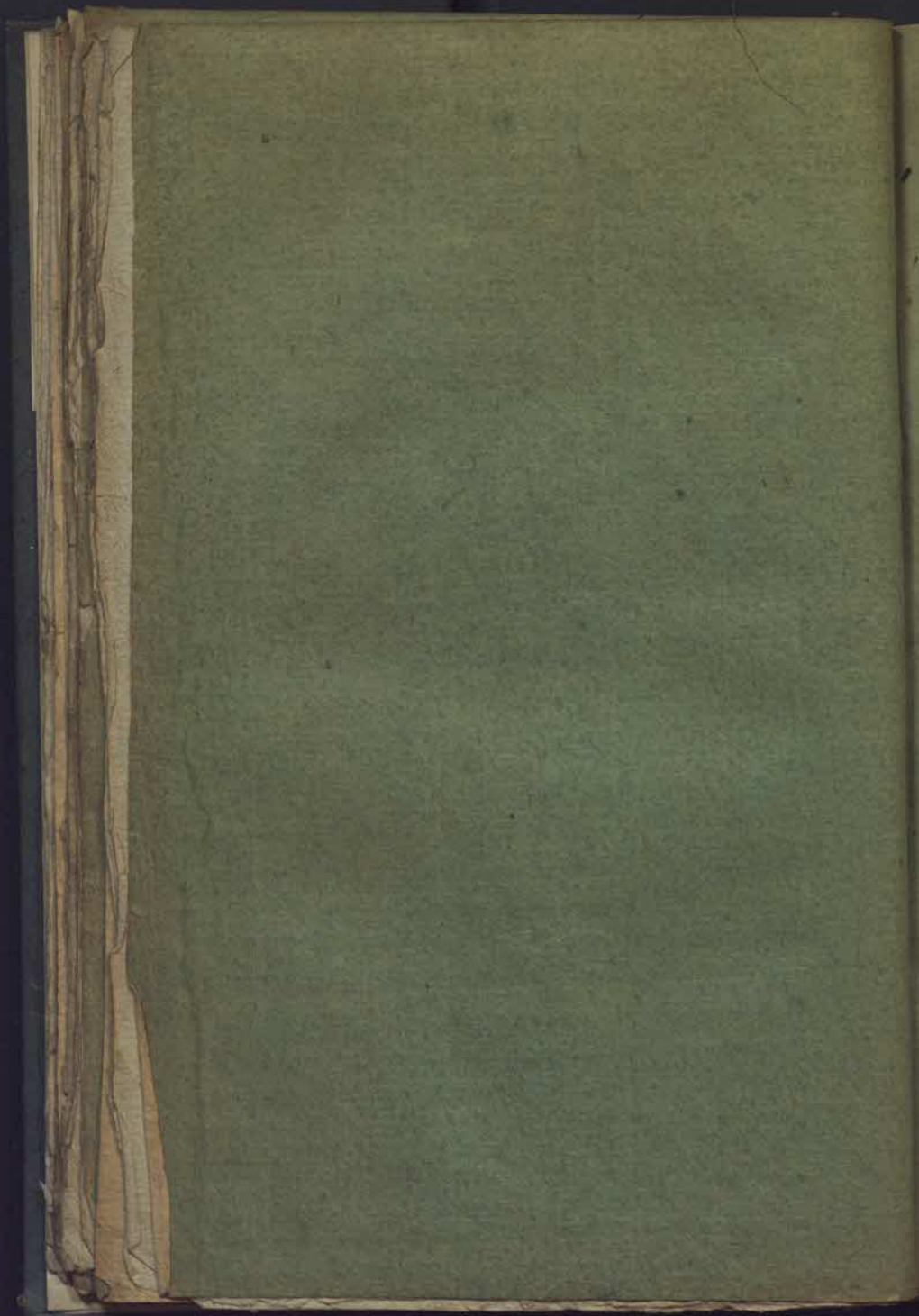
Sedan Molten slutat sin berättelse vände Valcour sig till Ida, och fallande på det ena knät för henne, böjde han ned hufvudet, fattade en flik af den gröna kjorteln hvilken han tryckte till sin mun; och aldrig blef en Drottningens präktigaste klädning kyst med mera vördnad.

STOCKHOLM,

ELMENS och GRANBERGS Tryckeri, 1815.

JOURNAL

för

KONSTER, MODER och SEDER.

N: 5.

STOCKHOLM,

ELMÉNS och GRANBERGS Tryckeri 1815,
vid Köpmangatan.

JOURNAL

OF

THE

18

18

18

1

JOURNAL

för

Konster, Moder och Seder.

Den 15 Februari 1815.

Vom Bildner, der sein Ideal
 Bey diesen lorbeern fand in Rosendüften,
 Erhob der Mensch sich zu den Aetherlüften
 Der Wahrheit in den Sonne Strahl.

WOLTMAN.

---

*Karakteristik af de sköna Konsterna
 i Grekland.*

(Ur Gillies's HISTORY OF ANCIENT GREECE).

Om hela den Grekiska litteraturen hade gått förlorad med Grekernas politiska existans och frihet, så att efterverlden ingenting vetat om detta namnkunniga folk, mer än hvad den hämtat af Apollo Belvidere, Laocoon, Niobé, och andra statyer, gemmer eller medaljer, som nu finnas spridda öfver hela Europa, hvad opinion skulle man gjort sig om Grekernas lynne och karakter? skulle den svara emot de intryck vi få af deras skalder, talare och Historieskrifvare? hvilket intryck skulle vara det mest gynnande? och hvori skulle egentliga skillnaden emellan dem bestå? Upplösningen af dessa frågor torde icke blifva utan vigt för sjelfva konsterna.

Det första, som måste anmärkas af hvar och en, ehuru flyktigt han beskådar de gamla marmorbilderna, och som bekräftas vid en strängare granskning, är, att skulptörerna fullkomligt förstodo, proportion, anatomi, sättet att kläda utan att gömma den nakna figuren, och hvad som bidrager till rättighet och sanning i teckningen. En noga kännedom af former är lika så nödig för Målaren eller skulptören, hvars sak det är att föreställa *kroppar*, som kännedom af språket är nödig för skalden eller den historiske författaren, hvars afsigt är att beskrifva *gerningar*. I detta hänseende skulle det vara öfverflödigt att göra en jämförelse emellan Grekiska Skribenter och Artister, emedan man anser båda så fullkomliga i sitt slag, som är möjligt.

Men när vi gå ett steg längre och betrakta uttrycket af passioner, känslor och karakter, finna vi en betydlig olikhet, eller snarare motsägelse. Homer, Sofokles och Demosten, äro icke endast de mest originala, utan de mest upplifvade och lågande, af alla författare. Hvar mening är full af nerf; alla delar äro i rörelse; passionerna beskrivas i deras yttersta raseri, och uttryckas genom de djerfvaste ord och åtbörder. Om vi blott hålla oss till den tragiska Poeten, hvars konst mest närmar sig till målning och skulptyr, så se vi huru Hjeltarne och äfven Gudarna hos Sofokles, visa en våldsamhet, som endast tillhör den mest otyglade natur; och, hvad som är ännu mera besynnerligt, stundom röja en svaghet, hvilken icke låter förena sig med deras allmänna karakter. Klippor-

na på Lemnos genljuda af Filoktets jemmerrop; Oedip, under sin förtviflan, rifver ut sina ögon; sjelfva Herkules, mönstret för ståndaktighet, dignar under sin smärta.

Ingenting kan vara mera motsatt än de Grekiske artisternas förhållande. De hafva likaledes föreställt Filoktet, men istället för qvinliga tårar och klagorop, hafva de gifvit honom en lidande hjertes tålga, och i hjertat dolda qual. Den rasande Ajax målades, icke i det ögonblick då han dödade menlösa får istället för fiendtliga Greker, utan efter han hade begått denna galna gerning, och sedan hans raseri hade saktat sig, då han syntes omgifven af kring-spridda lemningar efter stympade kroppar, och betraktande med förtviflans tysta smärta, hvad hans onyttiga och ursinniga grymhet hade gjort. Medeas hämnd på sin man föreställes icke, som hos Euripides, i det hon slagtar sina oskyldiga barn, utan under det hon, ännu villrådlig, är lika upprörd af harm och medlidande. Sjelfva Klytemnestra, hvars onaturliga, oförskräkta grymhet skalder och historieskrifvare hafva framställt så ryslig, ansågs icke som ett passande ämne för penseln under det hon sölade sina händer i Agammemons blod. Och ehuru man kan föregifva att anledningen härtill var en regel af Aristoteles, att fruntimmers karakterer icke böra framställas såsom för mycket djerfva eller tilltagsna, skola vi genom närmare undersökning finna, att orsaken varit en princip, som är grundad i naturen, hvars autoritet är mera allmän och oemotsäglig. En granskning af Apollo, Niobé och Laocoon, hvaraf så oändligt mån-

ga kopior finnas, och som äro så väl kända, skall ställa denna sak i den klaraste dager.

Apollo Belvidere är allmänt erkänd för den sublimaste figur, som inbillningen kunnat skapa eller konsten frambringa. Den gudomlighet, som de gamle skalderna så gerna bildade med de lifligaste färgor, föreställes här då han afskjuter den dödande pilen emot ormen Pytho, eller Jätten Tityus. Uppeldad af den ädlaste föreställning om himmelska varelser har konstnären gått långt utom den menckliga fullkomligheten, och likasom låtit det dödliga ikläda sig odödlighet. Hans storlek är öfver en vanlig menniskas, hans ställning majestätisk, den Elyseiska ungdomens vår mildrar de manliga behagen i hans person och den djerfva byggnaden af hans lemmar. Förakt sitter på hans läppar, och harm utvidgar hans näsbårar; men ett oföränderligt lugn hvilar på hans panna, och den sublima höjningen af hans blick syftar till stora bragder, som skola förvärfva honom ännu större segrar.

De känslor som tillhöra vreden föreställas icke med mera värdighet i Apollo, än fruktan, fasa och häpnad i Niobé. Denna grupp bestod af Niobé och hennes man Amfion, med sju söner och lika många döttrar. Deras bedröfliga historia, som är för väl känd att här berättas, fordrade det djupaste uttryck, och konstnärens snille har valt det enda ögonblick då detta uttryck kunde göras förenligt med den högsta skönhet; en skönhet som icke smickrade sinnena genom bilder af nöje, utan hänförde fantasien

till dygdens och renhetens rymder. Höjden och hastigheten af deras missöde förorsakade en grad af förvåning och förskräckelse, som hindrade all sansning, försatte dem i den tystnad och känslolöshet, som hvarken utbryter i klagerop, eller vanställer ansigtet, men som lem-
nar fullt utrymme åt artistens skicklighet att föreställa rörelse utan oordning, eller, med andra ord, att gifva behag åt uttrycket.

Laocoon kan anses såsom Grekiska skulpturens triumf; emedan kroppslig smärta, som är den gröfsta och oböjligaste af allt lidande, och denna smärta förenad med själens ångest och marter, likväl uttryckes med en värdighet, som bättre undervisar om sinnesstyrka än allt hvad man tänkt derom i Filosofernas skolor. Det fasliga skri hvilket Virgils Laocoon upphäver, är en passande omständighet för skalden, som talar till fantasien genom bilder och idéer lånade af alla sinnena, och har tusende sätt att förädla hvad han föreställer, men uttrycket här af skulle alldeles vanställt statyen. Det är därför mildradt till en tålig suck, med ögon som vändas till himmelen för att söka tröst. Den lidande Naturens odrägliga vända föreställes i den lägre delen, och isynnerhet i kroppens yttersta delar: men det manliga bröstet kämpar emot sjelfva olyckan. Striden röjes ännu tydligare på hans fårade panna; och hans trånande faderliga öga begär bistånd, mindre för honom sjelf, än för hans olyckliga barn, som se opp till honom efter hjälp.

Om ämnen af denna natur kunnat uttryckas utan att ändå blifva fasliga, motbjudande eller ohyggliga, kunna vi billigt förmoda att lugnare passioner blifvit föreställde med den största moderation och värdighet. Denna anmärkning visar sig vara riktig då man granskar lemnin-garne eller imitationerna af den Grekiska konsten; och om vi endast härefter skulle döma om Nationens karakter, skulle det vid första påse-ndet synas, som Pericles's samtida hade varit ett folk, hvilket i sinnesstyrka, välde öfver sig sjelf, och i hvar del af den praktiska filosofien, var ojemförligt öfver de Athenienser, som be-skrifvas af poeter och historiskrifvare.

Men när vi närmare betrakta saken finna vi, att det tillhör historien att beskrifva men-niskorna så som de verkligen äro; men skalde-konsten och målningen att föreställa dem på det sätt som ger mesta nöje eller undervisning åt läsaren eller åskådaren. Dessa tvenne kon-ster hafva samma ändamål: att imitera naturen, men de taga helt olika vägar i anseende till sättet, föremålet och omfattningen af sin imi-tation. Skalden, som beskrifver *handlingar i tid*, kan föra läsaren genom alla passionernas utbrott och förändringar, och visa sitt snille störst i deras våldsammaste raseri. Men målaren eller skulptören, som föreställer *kroppar i rymd*, är inskränkt till ett ögonblick, och måste välja det som lemnar största spelrummet åt inbill-ningen. Detta kan sällan vara passionen i sin ytterlighet, ty derefter finnes ingenting, och åskådarens deltagande upphör så snart det för-

sta intrycket är förbi. Dessutom känner man att ingen våldsamt belägenhet kan blifva långvarig: och allt hvad som våldsamt skakar, och således vanställer, är oförenligt med skönheten, utom hvilken intet synligt föremål kan länge behaga.

Bernardin de St. Pierre's promenad.

Bernardin de St. Pierre, som blifvit så bekant genom sin Paul och Virginia, flyttade, på sin ålderdom, några mil ifrån Paris och bodde på Slottet Etioles, som under revolutionen tillfallit ett aktningvärdt fruntimmer. Hos henne njöt Bernardin all den omsorg hans försvagade kropp behöfde, och kunde obehindradt öfverlemna sig åt sin böjelse för ett ensligt lefnadsätt, och promenader i den sköna nejden. På dessa promenader fördjupade han sig ofta i betraktelser öfver naturens under, förglömde allt hvad som omgaf honom och försatte sig likasom i en ny verld. En morgon — det var en skön sommardag — fann han ett sådant nöje i sina betraktelser, att han glömde sin svaghet och icke kände sig trött innan han, törstig och varm, befann sig midt i skogen, utan att veta hvad väg han skulle taga för att åter råka hem. Till all lycka fick han höra hundar som skällde, och strax derpå kommo betjenter, med flera koppel, till det ställe der Bernardin satt. De stadnade der, och han frågade dem hvar Slottet Etioles låg. Man visade honom trakten och til-

lade att han var mer än en half mil derifrån. Ack, min Gud, sade den kraftlöse Gubben, så långt kan jag nu icke gå, och jag är redan obeskrifligt matt. Jägarne tilbödo honom förfriskning, och i det samma ankom hela jagtsällskapet; det bestod af de betydligaste egendoms-herrarne i nejden, hvilka den dagen förenat sig till en parforce-jagt. Man omringade den vördnadsvärde Gubben, betygade det lilligaste deltagande deröfver att han gått vilse, och bad honom enträget taga del i deras gemensamma frukost i skogen. Långe vägrade Bernardin, och önskade endast att man visade honom vägen till Slottet, slutligen gaf han efter, satte sig bland jägarne och deltog i deras måltid. Under frukosten kom en Banquier från Paris, som kände Bernardin till utseendet, och med vördnad uttalade hans namn. Detta upprepades nu af alla, som betygade sin glädje deröfver att de hade en så rycktbar författare ibland sig. Men mest fägnade sig de Negrer som passade upp sällskapet: de hade alla läst Paul och Virginia, och blifvit så intagne af författaren, att de gingo honom närmare, och bemödade sig att tacka honom för det sätt hvarpå han, i sitt arbete, skildrat Negrerna. En ibland dem befallte äfven sina hundar att slicka den goda herrns händer och lägga sig vid hans fötter. Bernardin var oändligen rörd af alla dessa ömhetsbetygelser, men han tänkte på sin värdiinna, huru orotig hon skulle blifva öfver hans dröjsmål, och huru hon alltid med bekymmer väntade på honom. Han bad således sällskapet om tillå-

telse att få begifva sig på hemvägen till Etioles. Ingen vågade motsäga hvad man såg att den gamla mannen med allvar önskade, men man ville icke låta honom gå till fots. Den ene tillböd honom sin häst; den andre sade att hans vagn stod icke långt derifrån i skogen och var till hans tjänst. Men nu framträdde Negrerna: nej, sade de, den äran tillhör oss att bära vår välgörare på våra händer, och det skall blifva vår största glädje att få göra det. De bruto genast grenar af träden, gjorde deraf en bår, betäckte den med späda qvistar, både Gubben, på det vänligaste, sätta sig derpå, lyfte honom upp och buro honom triumferande, likasom Negrerna på Isle de France buro Virginia. Jagtsällskapet var frapperadt af detta oväntade sköna uppträde, och betraktade tåget med rörelse, så länge det var i sigte.

Bernardins uteblifvande hade emedlertid förorsakat mycken oro i slottet. Man visste huru svag den gamle mannen var, och huru lätt han kunde råka ylse i den vidsträckta skogen. Slottets känslofulla ägarinna meddelade alla, som bodde der, sitt bekymmer, och man beslöt att dela sig och på särskilda vägar söka efter den ylsefarande, och icke gifva sig ro innan man återfunnit honom. Men innan detta förslag hann att verkställas fick man på långt håll se de antågande Negrerna. I början begrep ingen hvad detta betydde; men då det röjdes att Bernardin satt på båren blef man bestört och fruktade att någon olycka händt honom, att han var skadad, sjuk eller kanske död. Likväl försvann

denna fruktan snart då man hörde Negrernas glädje och kunde se Gubbens glada ansigte. Så snart man träffades förklarade Bernardin allt; han kunde väl icke tala mycket, knappt förmodade han tacka de goda Negrerna; men de behöfde icke hans tacksägelse, och Gubbens våta ögon och handtryckning sade dem mer än det skönaste tal. Negrerna togo ett ömt afsked af sin hvite vän, men Berhardin förvarade den bår de gjort, till en åminnelse af denna sköna dag. Ingen hedersbetygelse hade nånsin fägnat honom så mycket som denna. Han visade stundom båren åt unga författare, som besökte honom, och frågade dem: om man väl kan ause en författares bana vara förnycket mödosam, så framt han kan hoppas att en gång bli belönt för sitt arbete med en sådan hvilostol.

Gamla Moder och Sedvanor.

Förändringen af en mod var i forntiden icke så lätt som nu; vanligen fordrades dertill någon hög autorisation, och stundom ansåg man det för långt vigtigare att ändra en klädedrägt än man nu finner det att omskapa ett helt rikets stats-författning. I Sverige hade man likväl häruti ingen annan lag än opinionen, men i Tysklands små republikker hörde äfven dessa ämnen till Rådet. Slöjornas afskaffande i Nürnberg är ett exempel härpå. Dessa hade der kommit i bruk omkring 1482, och när de i sjelfva Frankrike voro de förnäma Damernas exklusiva till-

hörlighet, var det naturligt att i Tyskland, der formaliteter mer än på något ställe ansetts såsom grundlagar, ingen annan än Riksadeligahufvuden, vågade sätta en sådan helgedom på sig. Likväl hade Rådet den rättigheten att genom särskilt tillstånd meddela denna ära åt andra; men ett Råd var på denna tiden icke lätt att bevika, ock sällan lyckades en sådan ansökning om den icke understöddes af någon Furste, hvars anseende kunde hafva inflytande på öfverläggningarne.

Men tycket för ett och det samma kunde äfven denna tiden icke vara evigt; och ehuru stor ära det var att få bära slöjor, började de Sköna i Nürnberg att ledsna dervid. Till tidens beröm får man likväl erkänna att icke de först beslöjade, utan deras döttrar eller dotterdöttrar funno den gamla drägten obehaglig; ty den hade brukats i mer än trettio år innan någon tanke på ändring uppkom; och kanske hade den ännu längre bibehållit sin glans om icke Damerna i Augsburg påfunnit eller antagit en koëffur, som fanns obeskrifligt vackrare, förmodligen emedan den var nyare. — Man skulle likväl icke, utan historiska autoriteter, kunna öfvertyga någon i vår tid; att för trehundra år sedan vågade Damerna, i en hel stat, och efter gemensam öfverläggning, icke att aflägga de nu mera otäcka slöjorna. De nödgades 1515 genom en supplik till Rådet anhålla om tillåtelsen att få antaga en annan mod.

Om man har svårt att begripa Damernas undergifvenhet för gamla lagar, denna tiden,

så blir det ännu otroligare att någon tid existerat då ett Råd kunnat och vågat afslå en sådan ansökning, och framhärda i sitt afslag hela sex åren. För femti år sedan skulle man frågat om dessa Rådsherrar icke hade hustrur, döttrar eller barnbarn hvilkas förenade böner kunnat beveka dem, nu kanske man frågar om de icke hade några mormödrar eller gamla tanter hvilkas imponerande röst de fruktat? Men antingen lagarnes väktare i sextonde seklet hade en egid som betäckte deras bröst för all främmande inflytelse, eller supplikanterna i detta sekel icke förstodo att nog kraftigt verka på sina domare, kunna vi nu icke mera afgöra; emedlertid tjänade deras vägran endast att öka hatet emot slöjorna, och Damerna upptäckte ändteligen att deras afskaffande endast kunde erhållas genom samma medel, som tillåtelsen att bära dem förut hade vunnits.

De sköna vände sig således till Ärkehertig Ferdinand af Österrike, och Prinsen var allt för artig att vägra sin bemedling. Rådet såg med förskräckelse hvilken fruktansvärd allierad fruntimmerna vunnit, och försökte att genom sina egna diplomatiska förbindelser förekomma det nya anfallet. Biskopen af Bamberg anmodades, att skilja Ferdinand ifrån det parti han tagit att ifrigt understödja den qvinliga högmålssaken. Men Biskopen arbetade förgäfvess; Ärkehertigen blef trogen det löfte han gifvit, och inkom verkeligen med sin förbön. En Prins af Österrikiska huset vågade man icke gifva ett formligt afslag, detta visste damerna förut; men

Rådet fann på den utvägen att uppskjuta målet, och svarade, att det skulle vid första lägliga tillfälle söka att uppfylla hans Höghets önskan.

Nu var väl saken på god väg; men kanske hade största delen af de sökande icke upplefvat det lägliga tillfället, om de icke följande året (1522) åstadkommit ett nytt förbund till sin fördel. De hade då, utom Ärkehertigen, förstått att vinna på sin sida Ärkebiskopen af Mainz, Biskopen af Würzberg, Biskopen af Trident och åtta verldsliga Furstar, hvilka alla, personligen, infunno sig hos Rådet i Nürnberg och anhöllo att Damerna måtte slippa sina slöjor.

En sådan koalition kunde ingen försöka att motstå. Rådet erkände: att ehuru betänkligt man funnit det vara att ändra en drägt, som i mannaminne varit nyttjad, ville Rådet likväl på hans Fursteliga Durchlaughtighets begäran, tillåta de till slöjor berättigade damerna att aflägga dem.

Utan tvifvel böra vi lyckönska de Sköna, i alla stater, att icke mer vara underkastade ett sådant tvång; men kanske böra de Styrande ännu mer lyckönskas att deras befattning icke nu för tiden sträcker sig så långt; man skulle då nödgas att inrätta ett särskilt Kollegium för Moderna, och de mål som dit kommo att remitteras skulle i sanning icke blifva af ett ringa antal.

Nya Franska Moder och Skrifter.

Turbaner af Cachemire nyttjas med en Paradis-fogel uti. Man brukar alltid hvita plymer mer än svarta, i de svarta sammets-hattarne. Dessutom ser man violetta och gröna hattar af sammet. Små snodder, af guld eller silfver, utgöra, jemte plymerna, garnityren på några af dessa hattar. Två slags törnrosor äro lika mycket i bruk, nemligen: vanliga törnrosor och mossrosor. Hattar och Cornetter af svart sammet garneras med hvit tyll. Mård är det brukligaste på pelsar.

Svarta sammets-hattar äro således icke mer ensamt i mod; och utom de kulörta sammets-hattarne brukas äfven hattar af Pluche. Mössorna halva blifvit platta. Man garnerar siden klädningar nertill med sammet af annan färg.

Ett slags skönhets-vatten, som nu rekommenderas i alla Parisiska Tidningar, bär namn af *Eau de Ninon de Lenclos*.

Det episka Poëm, i 24 sånger, som Lucien Buonaparte utgifvit under namn af *Charlemagne ou L'Eglise delivree*, anses mera märkvärdigt i anseende till författarens person än i anseende till poëmens verkliga förtjenst. Planen är, som man kan finna af blotta titeln; Lombardiska rikets förstörande i Italien, och Påvens och Kyrkostatens befrielse, som hade till följd att vesterländska Riket upprättades och Kejsrerliga Kronan sattes på Carl den stores hufvud. Men dessa händelser, som äro så viktiga